

ARHITEKTURA

ČASOPIS SAVEZA ARHITEKATA HRVATSKE
BROJ 186-187-188, GODINA XXXVI-XXXVII
ZAGREB, 1983-1984.

1264/94
- 99.000

C M

N V L L A · D I E S S · S I N E · L I N E A

INDIVIDUALNO STANOVANJE

HIPOTEZA ZA JEDAN EKSPERIMENT

Pristup oblikovanju kuće u Koprivnici

Lenko Pleština

ARHITEKTURA

U metaforičkom sudu »da kuća na nešto naliku- je«, kojim se želi izraziti ambicija da se postigne kvaliteta, ponekad se nađe vrlo prozaična inspiracija pri oblikovanju arhitektonskih sadržaja. Među ostalima, i antropomorfizam se povremeno javlja da bi dao vrijednost ili podržao određenu poruku i logiku. Fetišizirani »sectio aurea«, od svojih antičkih korijena do suvremenoga Corbusierova aktualiziranja, kao da svoju magičnu estetsku ili modularnu moć najviše želi dokazati u prisutnosti (koje, usput rečeno nema u jednom egzaktnom smislu) na ljudskoj figuri. Također, različiti drugi proporcijски odnosi, da i ne spominjemo simetriju, vrijednost nalaze u određenim ergometrijskim spekulacijama. Osim toga suptilnog dokazivanja stanovitve hipotetičke vrijednosti, u nekim je ekstremima antropomorfizam prisutan u vrlo direktnom i formalističkom analogiziranju. Kad je riječ o obiteljskoj kući, najzahvalnije je ljudsko lice, na kojemu se lako može s malo mašte uspostaviti određeni paralelizam, tako da su prozori-oči, balkon ili neka kvrga na fasadi-nos, vrata-usta itd. (Jedan noviji belgijski projekt čak ostakljenom nadstrešnicom iznad ulaza oblikuje brkove!) Židovski kalendar iz 18. stoljeća donosi usporedan crtež: ljudsko je tijelo na njemu uspoređeno s kućom: tornjići su uši, prozori oči, peć je želudac itd. Jesu li razlozi takva razmišljanja u metafizičkom duhovnom kontekstu (tijelo je samo zemaljski stan čovjekanima, pa stoga i tijelo i kuća spadaju u istu kategoriju) ili je negdje drugdje objašnjenje, teško je ustanoviti, a možda i nije previše bitno. Kod suvremenih primjera (Face House, Kyoto), kad jedno pročelje uzvraća pogled motriocu, više je zgodna šala i igra arhitekturom za zabavu nego dublje bavljenje ozbiljnim arhitektonskim pitanjima.

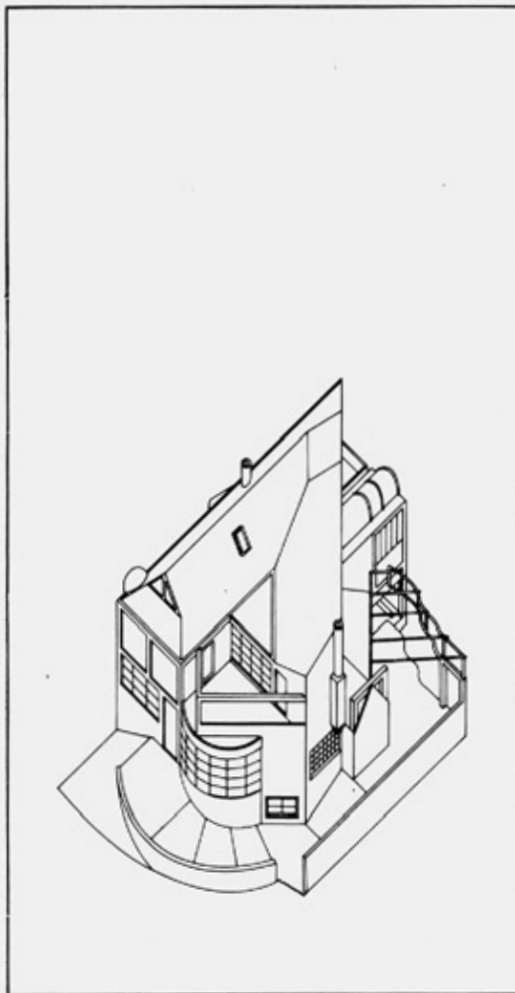
Te marginalije, premda se ne bave bitnim oblikovnim problemima, mogu potaknuti razmišljanje o problemu vizuelne ekspresije kuće, o njenom oblikovnom identitetu, te o specifičnosti odnosno tipičnosti njenog izraza. Također mogu uputiti na određeni analitički postupak kojim se kuća kao cjelovita predodžba, slika, može promatrati i u svojim konstitutivnim dijelovima. Kao što je lice definirano uz pomoć desetak pojmova, tako je i volumen slobodnostojeće obiteljske kuće (najčešće predstavljen četirima pročeljima) vizuelno određen sličnim brojem mogućih pojmova. Jasno, među tim pojmovima ne može se uspostaviti nikakvo bitno analogiziranje. Sličnost je isključivo literarna, s obzirom na to da se ti pojmovi javljaju soliterno, u paru ili u manjem broju, i što se njihovom kvalitetom, pogotovu odnosom mogu malim titrajima kreirati najrazličitiji izražaji, na jednom relativno malom fragmentu odnosno volumenu.

Pojmovi koji se javljaju na vanjskoj opni kuće, i to ne kao formalistički dodatak ili oblikovna nadgradnja sredstvima slikarstva i skulpture, već kao odraz strukturalne ili sadržajne situacije unutrašnjeg prostora, jesu: trijem, ulaz, prozor, zid, stup, krov (kosi), streha, dimnjak, terasa, pergola i slično. Prisutnost svakog od tih arhitektonskih pojmova (znakova, odnosno simbola ako je postignut visok stupanj uopćavanja) može se potencirati, minimalizirati ili ignorirati, i tako opisati

cjelovitu sliku kuće, s obzirom na subjektivnu emotivnost i objektivnu logiku i nužnost u danom trenutku. Situacija koja duže postoji ulazi u emotivni fond kao »skladna i harmonična cjelina« kojooj se zaboravlja relativitet vrijednosti, čime takva slika problematizira svako buduće mijenjanje. Međutim, neprestana mijenjanja ne samo duha vremena nego i egzaktnih činjenica, nužno moraju mijenjati i odnose među spominjanim pojmovima kuće (od 1596. godine kad je Sir John Harington postavio WC u svojem domu, mnogi su prozorčići obuzeti ambicijama da se pojave na pročelju, ne obazirući se pri tom na vanjsku sliku kuće).

Dok konzervativni duhovi žele što više otegnuti sadašnju situaciju, radikalni se na mali mig izmjene konteksta ili mogućnosti trude da se ona preokrene, da se simboli ukinu, a da znakovi dobiju novu kodifikaciju. Na primjer, prozor u

Obiteljska kuća u Koprivnici
Arhitekt: Lenko Pleština
Projektirano: 1981. godine

svom konvencionalnom izdanju vertikalnog, pravogovima šambranama obrubljena pravokutnika s određenim zaštitama izvana i sa zavjesama iznutra, koji je služio i kao izlog cvijeća i kao osmatračnica ulice — na antologijskim primjerima moderne arhitekture pretvara se prvo u otvor bez tradicionalnih oznaka, u procijep između čvrstih masa, a potom prelazi u staklenu membranu u kojoj se javlja ambivalencija punog i praznog. Novi jači materijali omogućili su velike raspone, pa je vertikalni prozor zamijenjen horizontalnim potezom koji je optimalno odgovarao kretanju sunca, da bi se radi medicinskog ideala blistavo čiste unutrašnjosti u posljednji kutak stambene kutije dovele ultravioletne zrake. Neka druga rasuđivanja ublažila su logičnost velikih staklenih ploha, pa prozor tradicionalnih obilježja nije nestao iz arhitektonskog vokabulara.

Tragajući za autentičnim arhitektonskim izrazom, moguće je uspostaviti niz pristupa, s obzirom na važnosti koju pojedini dijelovi (pojmovi, odnosno znakovi) dobivaju unutar cjeline. Mogući put jest i izlučivanje konstitutivnih pojmova kuće iz globalnog pojma, te manipuliranje tim pojmovima tj. elementima tako da svaki od njih ima ponešto samosvojnosti i pripadanja svojoj kategoriji, prije nego što se uklopi u zajedništvo novonastala arhitektonskoga korpusa (očito, soliterno istaknut stup nosi svoj dio tereta, ali bi bez njega rješenje konstruktivno bilo moguće).

Dok bi redovi stupova mogli razviti pseudoambicije i neku lažnu ozbiljnost, pojava samo jednog stupa-ekspozata može imati samo želju da se stvori kolekcija pojmova kao oblik vizuelnog animiranja sredstvima arhitektonskog vokabulara. Da bi se istakli i predstavili elementi u prostoru, a uklonilo površinsko kalemljenje na podlogu nekoga finaliziranog habitusa, potrebno je maksimalno prožimanje interijera i eksterijera, konkavnog i konveksnog. Napušta se tada koncept neutralnog zida koji rigorozno dijeli, s jedne strane čvrsto definirane euklidske prostore, u kojima briga za namještaj i zidne slike finalizira unutrašnju kvalitetu, i vanjštine na kojoj se zapisuje adekvatni dekor po sebi. Zid, odnosno vanjska membrana, postaje ploha koja se reljefira otiskivanjem sadržaja iznutra kao i prilagodavanjem impulsima izvana.

U traženju arhitektonskog oblika svaki bi projekt u svom nastajanju trebao biti praćen stano- vitim oblikovnim senzibilitetom, koji može biti u rasponu odraza arhetipske slike kuće do futurističke želje bez reminiscencija. Tada se može definirati forma na način da slijedi raznorazne funkcije: unutrašnjih događanja, klime, terena, socijalnosti okoliša itd. Ovdje uklanjam mogućnost da se arhitektura dogodi mimo tih funkcija, an bazi platonске teorije o održavanju »ideje«, kad se mistički i subjektivistički preuveličava princip forme i poriče ozbiljna veza s realnim životom.

Većina našega građevnog fonda tipa privatne, odnosno obiteljske kuće, nastaje mimo ili tek marginalnim sudjelovanjem arhitekata. Samo na malome fragmentu javljaju se (arhitektonске) ambicije. S obzirom na mnoge okolnosti, moglo bi se reći da je svaki takav pokušaj svojevrsan eksperiment.

Južno pročelje

Istočno pročelje

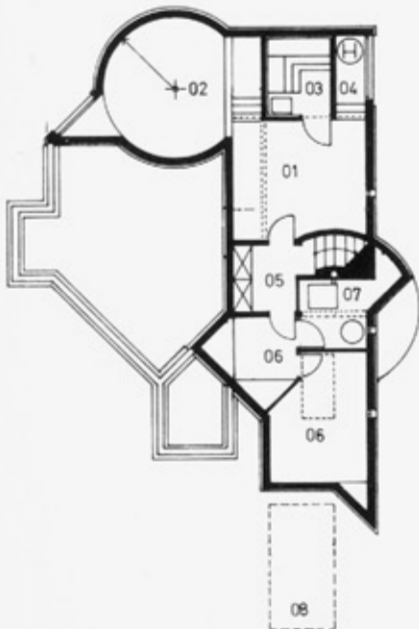
Sjeverno pročelje

Zapadno pročelje

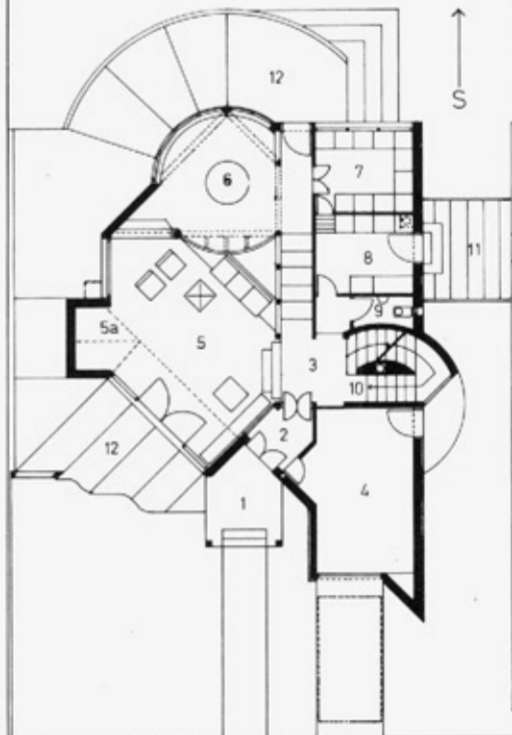
Tlocrt podruma

- 01 - rekreacija
- 02 - mali bazen
- 03 - sauna
- 04 - hidrofor
- 05 - predprostor
- 06 - spremište
- 07 - kotlovnica
- 08 - septička jama

Tlocrt prizemlja

- 1 - trijem
- 2 - vjetrobran
- 3 - ulazni prostor
- 4 - garaža
- 5 - dnevni boravak s kaminom
- 6 - blagovaonica
- 7 - kuhinja
- 8 - gospodarstvo
- 9 - WC
- 10 - stubište
- 11 - gospodarsko dvorište
- 12 - vrtna terasa

Tlocrt kata

- 21 - roditeljska soba
- 22 - dječja soba
- 23 - soba za gosta
- 24 - studio
- 25 - kupaonica
- 26 - zračni prostor
- 27 - terasa

